

179166

İSLÂM AHLÂKİ VE SEVGİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179166
Tas. No:	207.92 KUT.D

ERÜ

İslâm Ahlâkı ve Sevgi

2006 Yılı Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğ ve Müzakereleri

Yayın No: 382

Sempozyumlar ve Paneller Serisi: 40

© Bütün Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir

1. Baskı, Kasım 2007, Ankara, 1.000 adet

ISBN 978-975-389-506-4

07.06.Y.0005.382

Redaksiyon : Dr. Mehmet BULUT

Kapak ve İç Tasarım: TN İletişim

Uygulama: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu'nun
13.02.2007/5-2 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve
Mütevelli Heyeti'nin 02.05.2007/1237-21/d
sayılı kararıyla basılmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin dizgi,
fotomekanik, ofset ve cilt tesislerinde hazırlanıp basılmıştır.

TÜRKİYE DIYANET VAKFI

Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

OSTİM Örnek Sanayi Sitesi

1. Cadde 358. Sokak No: 11 06370 Yenimahalle / Ankara

Tel: 0312. 354 91 31 (pbx) Faks: 354 91 32

e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

Hız. Peygamberin Akırabalık İlişkilerindeki Örneklıği

Prof. Dr. Ali AKPINAR*

İslâm dininin sahibi olan Yüce Allah'ın bir adı da Vedûd'dur.¹ Vedûd, çok-
ça seven ve sevilen anlamına mübalağalı ism-i fail kalıbıdır.² Evet, Yüce
Allah sevgi kaynağıdır. Sevgiyi O yaratmış ve kendi ruhundan üflerken bizim
özümüze sevgiyi O yerleştirmiştir. İbn Arabî'nin dediği gibi, "Biz sevgiden su-
dur ettik, sevgi üzerine yaratıldık, sevgiye doğru yöneldik ve sevgiye verdik gön-
lümüzü."³ Nitekim bir âyette şöyle buyurulmuştur: "Ama Allah, size imanı
sevdirirdi."⁴

Kendisi her bakımdan güzel olan, söz ve fiilleri hep güzel olan ve güzeli se-
ven Yüce Allah, fıtratları sevgiyi yerleştirmiş, güzellik ve sevginin, söz ve davra-
nıslara yansımalarını sağlamak için sevgi yumağı peygamberler göndermiş, sev-
meyi ve sevilmeyi sağlayan ilkeler mecmuasını kitaplar indirmiştir. Son olarak da
sevgi kaynağı ve muhabbet pınarı Hz. Muhammed'i göndererek, birbirini ye-
mede sırtlanları geçmiş olan insanlardan, birbirini seven, başkasını kendisine
tercih eden Müslümanlar yetiştirmiştir. Bu konudaki pek çok âyetten ikisi şöy-
ledir:

* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

¹ Bkz. 11 Hûd 90; 85 Burûc 14.

² Râzi, *Tefsir*, XVIII, 39.

³ İbnü'l-Arabî, *İlahi Aşk* (Çev. Mahmut Kanık), İstanbul, 1998, s. 38.

⁴ 49 Hucurat 7.

“Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız.”⁵

“Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine iman yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşu erenlerdir.”⁶

Yüce Yaraticının son elçisi Hz. Muhammed de sevgi yumağı bir önder olarak insanlığa gelmiştir. Onun Kur’ân ayetlerinde ve kendi sözlerinde geçen pek çok ismi ve sıfatı, onun bu yönünü öne çıkarır:

O Rahmet Peygamberidir (*Rasülü’r-Rahme, Nebiyü’l-Merhame*). O, belli bir kesime değil, tüm âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir ve o, rahmet sebebidir.

O, Müjdeci ve Uyarıcıdır (*el-Mübeşşir, el-Beşir; el-Münzir, en-Nezir*).

Onun bir adı çokça bağışlayıp affeden anlamına *el-Afüvdür*. En amansız düşmanlarını bile bağışlamış ve onları engin bir hoşgörüyü karşılamıştır.

Yine O, son derece şefkatli olan anlamına *el-Atûfur*. O ümmetine karşı son derece şefkatlidir.

O, *el-Kerîm* ve *el-Ekrem*dir. Keremi çok, cömert olan, çokça ikram eden, şerefli kimsedir.

O, *el-Müemmeldir*. Kendisinden hep hayır ve iyilik umulandır.

O, *el-Mütebessimdir*. Yani güler yüzlü bir peygamberdir.

O, *Halîlullah*tır. Allah’ın seçkin dostudur.

O, Allah’ın seçtiği seçkin kişidir (*el-Mustafa, el-Müctebâ, el-Muhtâr*).

O, övülmüş, övülmeye layık kişidir (*Muhammed, Ahmed, Mahmûd, Hâmid*).

Ve O, *Habîbullah*tır. Allah’ın sevgilisi, kendisi sevgili olan ve herkesçe çok sevilendir.⁷

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.), peygamber olmadan önceki ve sonraki hayatıyla, herkes için, her alanda en güzel örnektir. Çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, erkekler, fakirler, zenginler, yönetenler, yönetilenler, davetçiler, önderler.. kısaca herkes onu iyi tanımalı ve ondaki güzelliklerden nasiplenme-

⁵ 3 Âlu Imran 103.

⁶ 59 Haşr 9.

⁷ Bkz. Kâdi İyâz, *Kitâbü’s-Şifâ*, s. 189-195.

ye çalışmalıdır. Yüce Allah, onu bize ‘en güzel örnek/ en güzel model’ olarak tanıtmıştır. O, tüm aile bireyleri için de en güzel örnektir. Mutlu ve huzurlu bir aile için, onun aile hayatı iyice öğrenilip örnek alınmalıdır. Bugün yeni kuşakların yetişmesinde, özenilen ve örnek alınan insanlar büyük önem arz etmektedir. Her alandaki güzellik ve özellikleriyle Hz. Peygamber, örnek alınması, izlenilmesi gereken en büyük insandır.

Onun her alandaki bu örnekliliği doğru bir biçimde ve hayata geçirilmek üzere öğrenilmelidir. Peygambere ümmet olmak, her şeyden önce onu tanımak, onu sevmek, ona saygı duymak, onun gibi olmakla mümkündür. Zira o sahip olduğu pek çok güzelliği bir insan olarak elde etmiş, onları hem kendisi için hem de insanlık için yaşamıştır. Bu yüzden onun hayatı yaşanılmaz, insanüstü bir hayat değildir. Yüce Allah pek çok âyetinde, Peygambere itaat etmeyi, onu sevmeyi, ona selâm etmeyi emretmiştir:

“Andolsun ki, Allah’ın Peygamberi, sizin için, Allah’ı ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çokça zikredenler için güzel bir örnektir.”⁸

“De ki: Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve merhamet edicidir. De ki: Allah’a ve peygamberine itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez.”⁹

“Ey inananlar! Allah’a itaat edin, Peygambere itaat edin..”¹⁰ “Kim peygambere itaat ederse, Allah’a itaat etmiş olur. Yüz çevirirse, seni onların başına bekçi göndermedik.”¹¹ “Kim Allah’a ve Peygamberine itaat ederse, işte onlar Allah’ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıdıklar, şehitler ve salihlerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaşlardır!”¹²

“Her kim de Allah ve Peygamberine karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.”¹³ “Kendisi için doğru yol belli olduktan sonra, kim Peygambere karşı çıkar ve müminlerin yolundan başka bir yola girerse, onu o yönde bırakırız ve cehenneme sokarız. O, ne kötü bir yerdir.”¹⁴

“Allah ve melekleri Peygambere salât ederler. Ey müminler siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle ona selâm edin.”¹⁵

Kültürümüzde ‘Allah’ın emriyle ve Peygamberin kavliyle’ ilkesiyle temeli

⁸ 33 Ahzâb 21.

⁹ 3 Âlu İmran 31-32.

¹⁰ 4 Nisâ 59.

¹¹ 4 Nisâ 80.

¹² 4 Nisâ 69.

¹³ 33 Ahzab 36.

¹⁴ 4 Nisâ 115. Ayrıca bkz. 8 Enfal 13; 59 Haşr 4.

¹⁵ 33 Ahzab 56.

atılan aile yuvalarının sağlam temeller üzerinde huzurlu bir şekilde devam edebilmesi, ancak Allah ve Peygamberinin bu konudaki emir ve isteklerini yerine getirmekle mümkün olacaktır. Bu konuda Yüce Allah'ın evrensel emirleri, Hz. Peygamberin hayatında pratiğe dönüşmüş ve bizler için canlı modeller oluşturmuştur. Bu yüzden onu anlamak ve tanımak borcundayız. İşte bu tebliğimizde Hz. Peygamber'in aile hayatındaki örneklinden kesitler sunmaya, onun akrabalarıyla ilişkilerine değinmeye çalışacağız. Aile bağlarının ve akrabalık ilişkilerinin içtenlikten uzaklaşarak yapmacık bir hal aldığı ve gittikçe zayıfladığı günümüzde Hz. Peygamberin sevgi temelli örneğine her zamankinden daha fazla muhtaç olduğumuza dikkat çekeceğiz.

A. Akrabalık İlişkilerinde Hz. Peygamber

Hız. Peygamber, yakınlarına ve ailesine düşkün bir kişiydi. Onun insanlık sevdalısı bir kişi olarak öncelikle akrabalarını uyarmakla işe başlaması ve aile bireylerini asla ihmal etmemesi bunun açık kanıtıdır. Şu âyetler onun davranışlarına şekil veriyor ve o akrabalık ilişkileriyle insanlara en güzel örnekleri sunuyordu:

*“Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”*¹⁶

*“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun..”*¹⁷

Çünkü O, *“Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz, seni biz rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, takvâ ile dir”*¹⁸ emrinin muhatabıydı. O, davetine önce akrabalarından başlamıştı. Çünkü Allah öyle istemişti: *“Önce en yakın akrabayı uyar. Sana uyan müminlere merhamet kanadını indir.”*¹⁹ Bu ayet inince Hz. Ali'ye emretti, yemek hazırlatıp Abdülmuttalib oğullarını davet etti. Onlar kırk kişi kadardılar. Yemek yiyip, süt içtiler. Ebû Leheb konuşmasına fırsat vermedi. Ertesi gün tekrar davet etti. Allah'a hamd etti, O'ndan yardım diledi ve tevhidi onlara anlattı.²⁰

Yine Peygamberlik görevini alınca Safa tepesine çıktı, akrabalarını çağırıp onları tek tek uyardı. Onlara şöyle sesleniyordu: *“Ey Kureyş!.. Ey Falan Oğulları!.. Ey Peygamberin amcası Abbas!.. Ey Peygamberin Halası Safiye!.. Ey Pey-*

¹⁶ 16 Nahl 90.

¹⁷ 66 Tahrim 6.

¹⁸ 20 Taha 132.

¹⁹ 26 Şuara 214-215.

²⁰ Taberi, *Tefsir*, XIX, 121-122.

gamberin kızı Fatıma!.. Kendinizi Allah'tan satın alınız. Siz benim malımdan dilediğinizi isteyin. Ama ben sizi, Allah'ın azabından kurtarabilecek hiçbir şeye mâlik değilim."²¹

O, onlara son derece düşküdü, onların diğer problemleriyle ilgilendiği gibi, onların dinî yaşantılarıyla da çok yakından ilgileniyordu. Hiçbir zaman onlarla ilişkiyi kesmedi. Sılay-ı rahim üzerinde her zaman ısrarla durdu. Amcası Ebû Talib başta olmak üzere yakınlarının Müslüman olması için ümidini yitirmeyerek sonuna kadar uğraştı.

Akrabalık ilişkilerini her zaman sürdürmüş ve yakınlarından da bunu istemiştir: *"De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisini gözetmenizden başka bir karşılık istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririz. Şüphesiz Allah bağışlayan, şükürün karşılığını verendir."*²²

Âyete şu şekilde anlamlar verilmiştir:

"Sizden, benimle sizin aranızda olan yakınlığı gözetmenizden başka bir şey istemiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık, yakınlarıma muhabbetten başka bir şey istemiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık, sizden salih amel ve taatle Allah'a yaklaşım O'nun sevgisini kazanmanızı istiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık ancak akrabalık bağlarını gözetmenizi istiyorum."²³

O, annē baba sevgisi üzerinde ısrarla durmuş, sütannesini, sütkardeşini, baba dostunu sevmeyi ısrarla istemiş, kendisi de onlara gereken ilgiyi göstererek en güzel örneği sunmuştur.

Onun bu seçkin ve eşsiz örneği ile ilgili pek çok rivayet vardır. Onun peygamber olmadan önceki ve sonraki bu örneğini ispat eden tarihî belgelerden bir kaçı şöyledir:

Hz. Hatice ile evlenirken nikah merasiminde söz alan amcası Ebû Talip henüz yirmi beş yaşındaki yeğenini şöyle tanımlıyordu: *"Doğrusu Muhammed, Kureyş'in hiçbir gencine benzemeyen, onlardan hiçbirleriyle bir tutulamayan bir gençtir. Çünkü o, şeref, asalet, erdem ve akıl bakımından onlardan ayrılır."*²⁴

Otuz beş yaşlarında iken Kâbe tamir edilmiş ve Hacerülesved'in yerine konulmasında Mekkeliler arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Sonunda mescidin kapısından ilk giren kişinin hakemliğine razı olma konusunda anlaşmışlardı. O ki-

²¹ Taberî, *Tefsîr*, XIX, 118-123.

²² 42 Şûrâ 23.

²³ Taberî, *Tefsîr*, XXV, 23-26.

²⁴ İbn Hişam, *es-Siratü'n-Nebeviyye*, I, 201.

şinin Hz. Muhammed olduğunu görünce şöyle bağırmışlardı: *“Bu güvenilir kişidir. Bu Abdullah oğlu Muhammed’dir. Onun vereceği karara razıyız!”*²⁵

Kendisine ilk vahiy geldiğinde, gördüğü manzara karşısında endişelenip korkuya kapılan Hz. Peygambere vefakâr ve fedakâr eşi Hz. Hatice şöyle diyordu: *“Sen rahat ol, üzülme. Allah’a yemin ederim ki, Allah seni asla utandırmayacak, ele güne rezil etmeyecektir. Çünkü sen, akrabalık bağlarını gözetirsin. Hep doğru söylersin. Emanete hıyanet etmezsin. Sıkıntılara katlanmasını bilirsin, güçsüzlerin elinden tutarsın. Misafir ağırlamayı seversin. Zor durumda kalan mağdurların hakkını korumak için onlara yardım edersin.”*²⁶

Onun sahip olduğu bu güzellikler, düşmanları tarafından bile teslim edilmişti. Rum Kırsarı elçi olarak huzurunda bulunan, o zaman müşriklerin önde gelenlerinden olan Ebû Süfyan’a Peygamberimizin özellikleri ile ilgili sorular sormuş ve aralarında şöyle bir diyalog geçmişti:

- Bundan önce, onun hiç yalan söylediğine tanık oldunuz mu?
- Hayır, asla böyle bir şeye tanık olmadık.
- İnsanlara yalan söylemeyen, vallahi Allah’a yalan söylemez!

Habeşistan’a hicret eden Cafer b. Ebî Talib de Necaşî’nin huzurunda şunları söylemişti: *“Ey Kral! Allah içimizden, aramızda yaşadığı kırk yıl doğruluğu, dürüstlüğü, asaleti, emanete riayetkarlığı ile tanıdığımız bir kimseyi peygamber gönderdi.”*²⁷

Peygamberliğinin onuncu yılında Mekke’de bunalan Peygamberimiz davetini taşımak ve onlardan kendisine arka çıkmalarını sağlamak için, dayılarının yaşadığı Taif kentine gitti. Orada on gün kaldı ve ev ev dolaşarak onlara doğruları anlattı. Sonuçta onlar Hz. Muhammed’le alay ettiler ve onu kovdular ve o çıkıp giderken onu ve arkadaşı Zeyd’i ayaklarından kan akıncaya kadar taşladılar. O, Taiflilerin elinden kurtulup bir bağda dinlenip kendine geldi ve şöyle dua etti: *“Allahım! Güçsüz ve zayıflığımı, hor ve hakir görülüşümü Sana arz ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Zayıf ve güçsüzlerin Rabbi sensin, benim Rabbim de! Şimdi beni kime bırakıyorsun. Beni, senden uzak olan düşmanlara mı bırakıyorsun? Eğer bana kızmamışsan, hiç önemli değil, çektiklerim bana vız gelir. Ben Sana, Senin nuruna sığınırım. Bana gazap etmenden korkarım. Senin af ve merhametin benim için çok geniştir. Her şey Senin rızan içindir. Bütün güç kuvvet Senin elindedir.”*²⁸ İşte tam o sırada kendisine gelen ve eğer istersen bu toplumu helak edelim” diyen azap meleğine Hz. Peygamber

²⁵ İbn Hişam, age, I, 204; Taberî, *Tarih*, III, 201.

²⁶ Taberî, *Tefsir*, XXX, 162; İbn Hişam, *es-Sıratü’n-Nebeviyye*, I, 253.

²⁷ İbn Kesir, *Tefsir*, II, 411; III, 251.

²⁸ Bkz. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, V, 66-71.

şöyle karşılık vermiştir: *“Hayır, hayır. Ben onların helâk edilmelerini istemiyorum. Aksine Allah’ın onların soyundan, yalnız Allah’a ibadet edecek, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kuşaklar çıkarmasını diliyorum!”*²⁹

Uhud savaşında yaralanıp dışı kırılınca, “o müşriklere beddua etsenize!” dınyelere; *“Ben lânetçi olarak gönderilmedim. Ya Rab! Kavmime hidayet nasip et, çünkü onlar bilmiyorlar”* buyurmuştur.³⁰ Kısaca o, insanlığa sevdalı, tüm me-saisini insanlığın kurtuluşuna adanmış bir dava adamı idi. Ona göre, bir kişinin hidayete ermesi, yani gerçekte tanışması tüm dünya ve içindekilerden çok daha hayırlıydı.

Hicretin sekizinci yılında Mekke fethedilmişti. 53 yıllık baba ocağını Pey-gamberimize ve onunla beraber inananlara dar eden, onlara olmadık işkence ve eziyeti reva gören, onları Mekke’den sürüp çıkaran, bununla da kalmayıp on-ları Medine’de bile rahat bırakmayan, defalarca Medine’ye saldırılar düzenleyen Mekkeliler Hz. Muhammed komutasında Mekke’ye giren on bin kişilik ordu-ya beyaz bayrak kaldırıp teslim olmuşlardı. Tüm Mekkelilerin biraz heyecan ve biraz da korkuyla bekledikleri bir sırada Hz. Muhammed onlara karşı, barış adamı bir kardeş olarak *‘Size bugün hiçbir şekilde başa kakma ve kınama yok. Allah sizi yarlıgasın. O, esirgeyicilerin en esirgeyicisidir. Gidiniz, hepiniz serbestsiniz!’*³¹ diyerek şanına yaraşanı yapmıştır.

B. Bir Aile Reisi Olarak Hz. Peygamber

Hz. Peygamber, doğmadan önce babasını ve çok küçük yaşta annesini kaybetmiş olmasına rağmen anne babasını ve yetişmesine katkısı olan diğer yakın-larını hiçbir zaman unutmamış, onları hep hayırla yad etmiştir. Yetimliği ve öksüzlüğü bütün versiyonlarıyla bizzat yaşayan Peygamberimiz, ana babanın ne kadar önemli varlıklar olduğunu çok iyi fark etmiş ve anne baba hakkına riayet konusunda ısrarla durmuştur. Zira o, her şeyden önce şu ilahî buyruklarla karşı karşıya idi: *“Rabbın yalnızca kendisine kulluk ve ibadet etmenizi, ana-baba-nıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Anne babandan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, ‘Of’ bile deme, onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek merhamet kanatlarını üzerlerine ger ve şöyle dua et: Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen on-lara rahmet et.”*³²

“Biz, insana ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası,

²⁹ Asım Köksal, age, V, 76.

³⁰ Buhâri, Enbiyâ 37; İbn Mace, Fiten 23.

³¹ Asım Köksal, age, XV, 288-289.

³² 17 İsrâ 23-24.

onu sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Süttten ayrılması da iki yıl içerisinde olur. İşte bunun için, önce bana şükret; sonra da ana-babana teşekkür et, diye öğüt vermişizdir. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgi sahibi olmayan bir konuda bana ortak koşmaya zorlarsa, onlara itaat etme. Dünyada onlarla iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yaptıklarınızı haber vereceğim.”³³

Âyetlerde, Yüce Allah kendisine ibadet ve kulluk yapılmasını emrettikten hemen sonra, ana-babaya iyilik ve ihsanda bulunmayı emretmektedir. Bu, ana-baba hakkının Allah hakkından hemen sonra geldiğinin ve ne kadar önemli olduğunun açık göstergesidir. Yine âyetlerin bize yüklediği görev, ana-babamıza öf bile demememiz, onları incitecek hiçbir söz ve davranışta bulunmamamız; onlara sevgi, saygı ve ilgiyle yaklaşmamız ve en önemlisi onlara dua etmemizdir. Hatta onlar Allah’a şirk koşan kimseler olsalar ve bizi de müşrik olmaya zorlasalar bile, onlarla dünyada güzel güzel geçinmemizdir. Nitekim Hz. İbrahim’den bize yadigar olarak Kur’ân’da geçen ve Peygamberimizin yönlendirmesiyle her namazın sonunda okuduğumuz duada şöyle diyoruz: “Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, anamı-babamı ve tüm inananları bağışla!”³⁴

Ana-baba hakkı, onlara saygı ve ilgi duyma hakkında Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: “Ana ve babasının ihtiyarlık zamanlarında, bunlardan birine yahut ikisine yetişip de, bunlara gereken hürmet ve hizmette bulunarak Cennet’i hak edemeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün! (Bu ifadeyi üç kere tekrar etmişti.)”³⁵

Kendisi bir aile reisi olunca da eşlerine, çocuklarına, torunlarına ve onların yakınlarına karşı sergilediği tutumuyla en güzel aile reisi profili çizmiştir. O bu konudaki sorumluluklarını hakkıyla yerine getirmiş ve ümmetine de bu konuda çok önemli tavsiyelerde bulunmuştur. Aile bireylerine sorumluluklarını hatırlatırken o şöyle diyordu:

“Hepiniz yöneticisiniz ve hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz. Kişi, ailesinin yöneticisidir ve onlardan sorumludur. Kadın, eşinin evinin yöneticisidir ve ondan sorumludur.”³⁶ “Elbette Yüce Allah, her yöneticiye yönettiğinden soracaktır. Onların haklarını koruyup korumadığından soracaktır. Kişiye de ailesinden soracaktır.”³⁷ Bu anlamlı sözleriyle o, aile bireylerinin hepsine sorumlu-

³³ 31 Lokman 14-15. Ayrıca bkz. 2 Bakara 83; 4 Nisâ 36; 6 Enam 151; 19 Meryem 14; 29 Ankebût 8; 46 Ahkâf 15-17.

³⁴ 14 İbrahim 41. Ayrıca bkz. 27 Neml 19; 46 Ahkâf 15; 71 Nüh 28.

³⁵ Müslim, Birr 8; Ahmed, II, 346; Müslim, Nevevî, Riyâzü’s-Sâlihîn, I, 350.

³⁶ Buhârî, Cuma 11, Ahkam 1; Müslim, İmare 20; Ahmed, II, 54, 55, 111.

³⁷ Nesâî, ‘İşretü’n-Nisâ, s. 170.

luklar yüklüyor ve mutlu bir aile yuvasının kurulmasında her bireyin rol ve sorumluluğuna dikkat çekiyordu.

Onun aile bireylerine karşı yükümlülüklerini yerine getirmesiyle ilgili birkaç kesit şöyledir:

1. Annesi ve Hz. Peygamber

Savaşa katılmak için kendisinden izin isteyen Muaviye b. Cahime'ye, "annen sağ mı", diye sordu ve şöyle ekledi: "*Sözlerime dikkat et! Annenin ayağı dibinde otur. Çünkü cennet oradadır. Annenin yanından ayrılma, çünkü cennet onun ayakları altındadır.*"³⁸

Medine'de dayılarını ziyaret ettikten sonra Mekke'ye dönerken Ebvâ denen yerde annesi Âmine'yi kaybetti. Âmine otuz yaşında genç bir kadındı. Son anlarında başucunda duran altı yaşındaki oğluna bakıp şunları söylemişti: "*Her canlı ölümlüdür. Her yeni eskir. Her yaşlanan yok olur. Ben de öleceğim, ama hep anılacağım. Çünkü temiz bir oğul doğurmuş, arkamdan hayırlı bir hatıra bırakmış bulunuyorum*"³⁹ Hudeybiyye umresine giderken Ebvâ köyüne uğramış, annesinin kabrini ziyaret etmiş, kabrini eliyle düzelterip ağlamıştı. Niçin ağladığını soranlara da şöyle cevap vermiştir: "*Merhamet duygusu beni duygulandırdı da onun için ağladım.*"⁴⁰

Yıllar sonra küçük yaşta kaybettiği annesini hatırlamış ve kabrini ziyaret etmiştir. Onun bu ziyaretinde anne hasreti ile dopdolu, vefâli bir evlat ve duygulu bir insan olduğunu görmekteyiz. O, anne baba hakkı konusunda uyarıcı pek çok söz söylemiştir.

2. Süt Annesi ve Hz. Peygamber

Doğumunda kendisini ilk olarak emziren Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe'yi hiç unutmadı, Mekke'de iken onu ziyaret eder ve ona ikramlarda bulunurdu. Hicret edince Medine'den ona giyecek gönderirdi. Mekke fethinde onun oğlunun durumunu sorup araştırdı, onun da annesinden önce vefat ettiğini öğrendi.⁴¹ Sütannesi Halime Hatunu gördükçe "*Benim annem, benim annem*" der, kendisine içten sevgi ve saygı gösterir, omuz atkısını serip üzerine oturtur, bir dileği varsa hemen yerine getirirdi. Hz. Hatice ile evlendiğinde, Halime Mekke'ye gelmiş, Peygamberimiz onu ağırlayıp kırk koyun ve bir deve hediye etmişti.⁴²

³⁸ Aişe A. Bint Şâti, *Rasulullahın Annesi ve Hanımları* (Çeviren: İsmail Kaya), Konya, 1987, I, 165 (İbn Abdilberr, el-İstiab, III, 1413).

³⁹ Köksal, age, II, 52-53; Aişe A. Bint Şâti, age, I, 152.

⁴⁰ Dimyâti, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, Suriye, 1996, s. 37; Köksal, age, II, 55; Aişe A. Bint Şâti, age, I, 158.

⁴¹ Dimyâti, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, s. 33; Aişe A. Bint Şâti, age, I, 161.

⁴² Dimyâti, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, s. 36; Köksal, age, II, 46-47, 167.

Mekke Fethinde Halime Hanımın kız kardeşini görüp sütannesini sordu, vefat ettiğini öğrenince ağladı. Süt teyzesine izzet ikramda bulundu, ayrıca 200 dirhem (nisap miktarı) para verilmesini emretti. Kadıncağız ona şöyle dedi: *“Sen küçükken de büyük iken de ne güzel kefil olunan, bakılınsın!”*⁴³

3. Süt kızkardeşi ve Hz. Peygamber

H. 8. yılda yapılan Huneyn savaşından esir düşen süt kardeşi Hz. Şeyma'yı elbisesinin üzerine oturtmuş ve *'hoş geldin'* buyurmuş, gözleri dolu dolu olmuş, ona sütanne ve süt babasını sormuş, onların ölmüş olduklarını öğrenmiş, sonra Şeyma'ya şunları önermiştir: *“İstersen sevgi ve saygıyla yanımda otur, istersen yararlanacağın mallar verip seni kavmine döndüreyim.”* Şeyma ikinci teklifi kabul etmiş ve Müslüman olarak kavmine dönmüştür.⁴⁴ Onun bu davranışında 60 yıl kadar sonra bile devam eden vefakârlığını görüyoruz.

4. Eşleri ve Hz. Peygamber

*“Peygamber müminlere kendi canlarından daha yakındır, eşleri de onların anneleridir..”*⁴⁵ âyeti bize Hz. Peygamberin eşlerinin biz müminler için anne mesabesinde olduğunu açıklıyor. Onların anne olması, Peygamberin vefatından sonra onlarla evlenilemeyeceğini bildirmesi yanında, örnek anneler olarak onların izlenmesinin ve onlara saygı duyulmasının gereğine de işaret etmektedir.

O, yirmi beş yaşında ilk evliliğini yapmıştır. Bu evliliğini 40 yaşlarında dul ve çocuk sahibi bir kadın olan Hz. Hatice ile gerçekleştirmiştir. O vefat edinceye kadar sadece onunla evli kalmıştır. Hz. Hatice'nin vefatından sonra 53 yaşından sonra bazı hanımlarla evlenmiştir. Onun bu evlilikleri pek çok hikmetlere yönelik olarak gerçekleşmiştir.⁴⁶ Her şeyden önce o, bu evliliklerini Yüce Allah'ın izin ve emriyle yapmıştır. Hanımlar kanalıyla İslâm'ın iyice anlaşılıp diğer hanımlara ulaştırılması, bazı dinî hükümlerin pratik olarak uygulanışı, yeni akrabalık bağlarının oluşturulması, evlilik yoluyla çeşitli kabilelerin desteğinin sağlanması, kimsesiz dul kadınların koruma altına alınması, farklı konumlardaki kadınlarla iyi geçinme konusunda örnek olma bu hikmetlerin başında yer alır.

“Sizin en hayırlınız, ailesine karşı iyi davrananınızdır. Ben aileme karşı en iyi davrananımdır. Sizin en hayırlınız, kadınlara karşı iyi davrananlardır.” “Mü-

⁴³ Köksal, age, II, 46-47.

⁴⁴ Köksal, age, XV, 431-432.

⁴⁵ 33 Ahzab-6.

⁴⁶ Bkz. Abdullah Ulvan, *İslam'da Dört Evlilik ve Rasulullah'ın Çok Evlenmesindeki Hikmetler*, Konya, 1988, s. 57-106.

minlerin iman bakımından en mükemmeli ahlâkî bakımdan en güzel olan ve ailesine şefkat ve mülayemetle davranandır.”⁴⁷ “Kadınlara karşı hep hayır tavsiye edin. Zira onlar sizin yanınızda birer emanettir..”⁴⁸ “Eşlerinize yediğinizden yedin, giydiğinizden giydirin, sakın onları dövmeyin ve onları incitecek çirkin sözler söylemeyin.”⁴⁹ “Harcayacağın tüm harcamalardan dolayı, Allah’ın izniyle mükafat alacaksın. Hatta eşinin ağzına verdiği bir lokmanın bile karşılığını alacaksın.”⁵⁰ “Sizden biri hem karısını köle gibi döver, hem de utanmadan sarılıp yatar”⁵¹ “Kadınları, ancak kötüleriniz döver”⁵² buyuran Hz. Peygamber, bu konuda en güzel örneği kendisi sunmuştur. O, Yüce Allah’ın “Eşlerinize en güzel bir biçimde geçinin”⁵³ emrini en güzel bir biçimde uygulamıştır. O, eşleriyle en güzel bir şekilde geçinmiş, onlara her konuda yardımcı olmuş, ev işlerinde onlara ortak olmuş, onlara asla bir fiske vurmamıştır. Onları hayatlarında ve vefatlarında her zaman hayırla anmıştır. O, “Ey Aişe, bu gece bana, Rab-bime ibadet için izin verir misin?”⁵⁴ diyerek nafle ibadet için eşlerinden izin isteyecek kadar ince bir ruha sahiptir. Kadınların çokça dayak yediği günümüz dünyasında, kadını dövmeyi İslâm’ın gereği gibi görenler, Hz. Peygamberin bu örneğini göz önüne getirmek zorundadırlar.

Peygamberimizin yirmi üç yılda insanlığa tebliğ ettiği dinin özeti mesabesinde olan Veda Hutbesinde de şu önemli cümleler yer almıştır:

“Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu konuda Allah’tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah’ın emaneti olarak aldınız.. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinde hakları vardır..”

İlk eşi Hz. Hatice hakkında şöyle buyurmuştur: “Hatice, dünyadaki kadınların en hayırlısıdır. Onun cennette altından evi vardır. Beni onun üstünlüğünü kesinlikle biliyorum.” “Bana onun sevgisi bahşedildi.” “Ben Hatice’nin sev-

⁴⁷ Tirmizî, İman 6 (no: 2612); Ahmed, VI, 47,99.

⁴⁸ Tirmizî, Radâ’ 11 (no:1163); İbn Mâce, Nikâh 4 (no: 1851); Ahmed, V, 72-73; Nesâî, ‘İşretü’ n-Nisâ, s. 167.

⁴⁹ Ebû Davûd, Nikâh 40-41 (no: 2144).

⁵⁰ Buhârî, İman, (no:56); Müslim, Vasıyye, 5; Ebû Dâvûd, Vasayâ 2 (no: 2864); Tirmizî, Vasayâ 1 (no: 2116); Nesâî, Vasayâ 3 (no: 3626).

⁵¹ Ahmed, IV, 17; İbn Sa’d, VIII, 148.

⁵² İbn Sa’d, VIII, 204.

⁵³ 4 Nisa 19. Âyette geçen ‘muaşere’ fiili müşareket ve müsavat manasındadır. Buna göre eşler karşılıklı olarak birbirlerine iyi davranmalıdırlar. Sözelimi kadın, kocası için süslediği gibi, erkek de hanımı için süslenmeli; her biri diğerini hoşnut edecek davranışta bulunmalıdır. Davranışlar hem örfü uygun olmalı, hem iyi ve makul olmalıdır (M. Abduh, *Tefsîru’t-Menâr*, IV, 456-457). Yine ‘muaşeret’ kelimesi, kabile anlamına gelen ‘aşiret’ kelimesi ile aynı kökten türemişlerdir. Buna göre onda, kişinin eşini ana-baba ve kardeşleri gibi kendi kabilesinden bir fert olarak kabul etme anlamı da vardır (İbn Âşûr, *Tefsîru’t-Tahrîrî’t-Tenvîr*, V, 286).

⁵⁴ Elmalılı, *Hak Dini Kur’an Dili*, II, 1256.

diklerini severim.” Bir koyun kestiğinde bir kısmını Hz. Hatice’nin yakınlarına gönderirdi. Hz. Âişe *“Peygamberin hanımlarından hiç birini Hz. Hatice kadar kıskanmadım”*⁵⁵ diyerek Peygamberimizin Hz. Hatice’ye olan vefasını dile getirmiştir. Bir defasında *“Allah sana onun yerine, ondan daha hayırlısını verdi, sen yine onu anıp duruyorsun”* diyen Hz. Âişe’ye şöyle diyerek Hz. Hatice’nin hayatındaki ve İslâm tarihindeki yerini açıklamıştır: *“Allah bana ondan iyisini vermedi. İnsanlar inanmazken o bana iman etti, insanlar beni her şeyden alıko-yarken, o beni malına ortak etti ve Allah bana ondan çocuk ihsan etti.”*⁵⁶

Hz. Âişe hakkında *“Halkın en sevimsi kadınlardan Âişe, erkeklerden Ebu-bekir’dir”*⁵⁷ diyerek Hz. Âişe’ye ve babasına iltifat etmiştir. Hz. Âişe’nin hastalığına *“Ben sağ iken ölsem de namazını kılp sana dua etsen”* diye latife yapmış, Hz. Âişe de *“Beni defnettikten sonra dönüp bir hanımla evlensen, ben yine de seninle olurum!”*⁵⁸ diyerek karşılık vermişti. Hz. Âişe’nin bildirdiğine göre Peygamberimiz ev işlerinde eşlerine yardım eder, et-kabak doğrar, evi süpürür ve çeşitli hizmetler görürdü.

Nadir oğullarıyla Hicretin 7. yılında yapılan Hayber savaşında babası ve kocası öldürülerek esir düşen, daha sonra da Hz. Peygamberle evlenen Hz. Safiye *“Babamın ve kocamın öldürülmesine neden olduğu halde Allah’ın Resûlü beni hoşnut etti”* diyerek Hz. Peygamberin güzelliklerini özetler. Nitekim Peygamberimiz iki dizini birleştirerek durur ve eşi Hz. Safiye onun dizlerine basarak devesine binerdi. Onu ‘Yahudi kızı’ diye hakir gören kumalarına karşı Hz. Peygamber şunları söylemesini tavsiye etmişti: *“Benim kocam Muhammed, babam Hârun, amcam ise Mûsa’dır.”*⁵⁹

Hudeybiye anlaşmasında çaresiz kalan Hz. Peygamber eşi Ümmü Seleme ile istişare etmiş ve onun teklifi doğrultusunda hareket etmiş ve problem böylece çözülmüştü.⁶⁰

Hanımları ile arasında ufak tefek tartışmalar olmuş, ama onların hepsini en güzel bir şekilde tatlıya bağlamasını bilmiştir. Eşleri, onun yanında rahatlıkla fikirlerini söyleyebilir ve hatta onunla tartışabilirlerdi. Hudeybiye anlaşmasının yapıldığı sene, ağaç altında Rıdvan Biati yapılırca Hz. Peygamber, *“Ağacın altında bana biat edenler, inşallah cehenneme girmez”* buyurmuştu. Orada bulu-

⁵⁵ Belazûri, *Ensâbu'l-Eşraf*, s. 412; Âişe A. Bint Şâti, *age*, II, 4-49.

⁵⁶ Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, Beyrut, 1994, II, 112; Âişe A. Bint Şâti, II, 47-48; *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, I, 312-338.

⁵⁷ Buhari, Megazi 63, Fedailü's-Sahabe 5; Müslim, Fedailü's-Sahabe 8.

⁵⁸ *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, I, 334.

⁵⁹ Âişe A. Bint Şâti, *age*, II, 181.

⁶⁰ Asım Köksal, *age*, XIII, 215; Âişe A. Bint Şâti, *age*, II, 143.

nan Hafsa annemiz şöyle karşılık vermişti: “Evet, girer ey Allah’ın Resûlü!” Peygamberimiz onu azarlayınca, o şu ayeti okuyarak cevap vermişti: “İçinizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir sözdür.”⁶¹ Bunun üzerine Peygamberimiz bir sonraki âyeti okuyarak ona cevap vermiştir: “Sonra Biz, Allah’tan sakınanları kurtarırız, zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız.”⁶² Bu olay⁶³ hem eşi Hz. Hafsa’nın geniş Kur’an kültürüne ve hem de fikirlerini rahatlıkla Peygambere söyleyip onunla tartışabildiğine tanıklık etmektedir.

5. Çocukları ve Hz. Peygamber

Hz. Peygamber, genel olarak çocukları sever, onlara selâm verir, onlarla ilgilenir, onlara değer verir, onlara dua eder, onları öper-koklar, onlarla şakalaşır ve onlarla oynardı. Şu birkaç örnek onun tüm çocuklara olan ilgi ve sevgisini anlatmaya yeter mahiyettedir:

Oğlu İbrahim’in ölümüne ağlamış ve bunun sebebini şöyle açıklamıştır: “Bu bir merhamet göstergesidir. Gözümüz yaşarır, gönlümüz mahzun olur. Ama asla Rabbimizi razı etmeyecek söz söylemeyiz. Ey İbrahim, senin ayrılığın gerçekten bizleri mahzun etti.”⁶⁴

Torunları Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurmuştur: “Allahım ben o ikisini seviyorum, Sen de sev, onları seveni de sev.”⁶⁵ “Hasan ve Hüseyin’i seven beni sevmiş, onlara kin tutan bana kin tutmuş olur.”⁶⁶ “Onlar benim dünyada öpüp kokladığım iki reyhanımdır.”⁶⁷

“Ey ehl-i beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor”⁶⁸ âyeti inince Peygamberimiz Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’i elbisesiyle bürüyüp şöyle buyurmuştur: “Allahım, bunlar benim ehl-i beytimdir. Bunlardan günah kirini gider ve bunları tertemiz yap.”⁶⁹ Bunu gören eşi Hz. Ümmü Seleme, “Ben ve kızım ne olacağız,” deyince Peygamberimiz “Sen de kızın da Ehl-i beytensiniz”⁷⁰ buyurarak eşine ve üvey kızına iltifat etmiştir.

⁶¹ 19 Meryem 71.

⁶² 19 Meryem 72.

⁶³ Aişe A. Bint Şâti, age, II, 115-116.

⁶⁴ Buhari, Cenâiz 44; Müslim, Fedâil 62; Ebû Davûd, Cenâiz 28.

⁶⁵ Buhari, Libas 60; Müslim, Fedâilü’s-Sahabe 57-59; İbn Mâce, Mukaddime 11; Tirmizi, Menakıb 30; Ahmed, II, 249.

⁶⁶ Ahmed, II, 288, 531.

⁶⁷ Buhari, Fedâilü’s-Sahabe 22, Edeb 18; Tirmizi, Menakıb 30.

⁶⁸ 33 Ahzab 33.

⁶⁹ Taberi, Tefsir, XXII, 6-8; Ahmed, V, 292.

⁷⁰ Aişe A. Bint Şâti, age, II, 139.

Torunu olan ve Hz. Osman-Rukayye çiftinden olma Abdullah'ı altı yaşında horoz gagalamıştı. Çocuk hastalanıp Hicretin 4. yılında ölmüştü. Namazını Peygamberimiz kıldırması, mezar taşını dikmiş ve sonra şöyle buyurmuştu: “*Yüce Allah, kullarından merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder.*”⁷¹

Çocuklarına ve torunlarına atalarının isimlerini (Abdullah, İbrahim, Fatıma,...) koymuş, onları en güzel şekilde yetiştirmiş, onlarla her zaman özel ilgilenmiş, onlara bol bol dua etmiştir. Hz. Fatıma gelin olduktan sonra altı ay kadar evine uğrayarak onları namaza kaldırmıştır.⁷²

Hicretin 8. senesinde Mariye'den oğlu İbrahim dünyaya geldi. Ona atasının adını koydu.

Yıllarca onun hizmetinde bulunan Enes b. Mâlik, “*Ben ev halkına Hz. Peygamberden daha şefkatli olan birini görmedim*” der.⁷³

Namaz kılarken torunlarından biri sırtına çıkmış, bu yüzden namazı biraz uzatmıştı.⁷⁴ Bir defasında namazını kısa tutmuş ve sebebini soranlara “*Bir çocuk ağlaması duydum ve annesi üzülmesin diye namazı kısa tuttum*”⁷⁵ buyurmuştur.

O, her zaman çocukları kucağına almış öpüp okşamıştır.⁷⁶ On tane çocuğu olduğu halde hiç birisini alıp öpmediğini söyleyen bir çöl arabına, “*Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Allah kalbinden merhameti söküp almışsa ben ne yapabilirim.*”⁷⁷ “*Çocuğu olan çocuklaşsın*”⁷⁸ Çocuklarla ilgilendiği gibi gençlerle de özellikle ilgilenmiş, onları ciddiye almış, onlara değer vermiştir. Ona ilk inananlar arasında gençlerin ayrı ve önemli bir yeri vardır. O, liyakatli gençleri çok büyük sahabilerinin de içinde bulunduğu ordulara kumandan tayin ederek onları taltif etmiştir. O, Tebuk gazvesinde Neccaroğulları sancağını henüz 20 yaşındaki Zeyd b. Sabit'e vermiş; Bedir savaşında 21-22 yaşlarındaki Hz. Ali'yi sancaktar tayin etmiş; Kudâaoğulları üzerine gönderilen kırk bin kişilik ordunun başına 18 yaşındaki Üsâme b. Zeyd'i geçirmiş; 21 yaşındaki Muaz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak göndermiştir.⁷⁹

⁷¹ Köksal, XI, 133.

⁷² Bkz. Taberi, *Tefsir*, XXII, 6.

⁷³ Müslim, IV, 1808 Köksal, age, XV, 565-568.

⁷⁴ Nesâi, İftitah 83.

⁷⁵ Nesâi, Kible 35.

⁷⁶ Buhâri, Edeb 22.

⁷⁷ Buhâri, Edeb 22.

⁷⁸ Deylemî, II, 136/b, İ. Mıhlled, *Ahbâru's-Sigâr*, s. 135.

⁷⁹ Bkz. *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi*, I, 391-392.

6. Diğer Akrabaları ve Hz. Peygamber

H. 6. yılda İs seferinde kızı Zeyneb'in kocası Ebu'l-As esir düşmüştü. Ebu'l-As, henüz Müslüman olmamıştı. Hz. Zeyneb ona aman verdi. Peygamberimiz "Müslümanlara yakınlarını himaye etmeleri düşer" buyurdu. Kızına da "Senin aman verdiğine biz de aman veririz" dedi. Ebu'l-As ganimet alınan ve çoğu da Kureyş'e ait olan malları geri istedi. Peygamberimiz ahabını serbest bıraktı. Onlar da geri verdiler. Ebu'l-As da Mekke'ye gitti, kendisinde emanet olan malları sahiplerine verdi, sonra Müslüman olup Medine'ye döndü.⁸⁰

Dadısı Ümmü Eymen'i sık sık ziyaret eder ve kendisine "Anne" diye hitap ederdi. Yine onun için "Anamdan sonra annem, benim ev halkımdan geride sağ kalan kimsedir" derdi.⁸¹

Ebû Talib'in eşi Fatıma bint Esed'in Peygamberimizin yanında büyük bir mevkii ve itibarı vardı. Zira o, Hz. Peygamberin mürebbisi ve yetiştiricisi idi. O, ilk yıllarda Müslüman olmuş ve Medine'ye hicret etmişti. Peygamberimiz zaman zaman onu ziyaret eder ve evinde kuşluk uykusu uyurdu. O mübarek kadının vefat edince, "Bugün annem vefat etti" buyurdu, gözyaşları içine damlayarak ağladı. Gömleğini çıkarıp ona kefen yaptı. "Ebû Talib'den sonra bu kadın kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır" buyurdu ve ona dua etti. Yine onun hakkında şunları söylemiştir: "O benim annemdi. Kendi çocukları aç dururken önce beni doyururdu. Kendi çocukları dururken önce benim saçımı başımı yıkar, tarar ve gül yağlarıyla yağlardı."⁸²

H. 8. yılında yapılan Mute savaşında amcaoğlu Cafer şehid olunca evine gitti, onun oğullarını bağrına bastı, öptü, kökladı, ağladı. Sonra ev halkı için yemek hazırlatıp onlara ikram etti. Cafer'in çocukları üç gün Hz. Peygamberin evinde kaldılar. Onun iki oğlunun bakımını Peygamberimiz üstlenmiştir.⁸³

Kölesi/hizmetçisi olduğu halde Zeyd'e öyle davranmıştır ki, Zeyd, şöyle diyerek Hz. Peygamberin yanında kalmayı babasının yanına dönmeye tercih etmiştir: "Ben hiç kimseyi sana tercih etmem. Sen, bana baba ve annem yerinde-sin. Ben senden öyle şeyler gördüm ki, hiç kimseyi ona tercih etmem." Peygamberimiz de onun bu tercihinin karşılık, onu evlatlık almıştı. Bu durum evlatlıkla ilgili yasak gelinceye kadar devam etmiştir. Hz. Zeyd, Mute savaşında şehid düşünce Peygamberimiz ağlamış ve şöyle demiştir: "Bu, sevgilinin sevgilisine özlemidir."⁸⁴

⁸⁰ Köksal, age, XVIII, 61-64.

⁸¹ Köksal, age, II, 54; Aişe A. Bint Şâti, age, I, 161.

⁸² Köksal, age, II, 81-82; XI, 134-137; Aişe A. Bint Şâti, age, I, 163 (İbn Sa'd, VIII, 222)

⁸³ Köksal, age, XV, 74-76.

⁸⁴ Köksal, age, II, 163-166; XV, 83-86.

Beşir (Bişr) b. Akrebe anlatır: Babam Akrebe, Uhud savaşında şehid düşünce ağlayarak Peygambere gittim. O bana şöyle dedi: “*Ey sevgili, niye ağlıyorsun? Ağlama sus, senin baban ben olayım; annen de Âişe olsun, ister misin?*” Dedim ki: “*Anam babam sana feda olsun ya Resûl! Hiç istemez miyim?!*” Bunun üzerine başımı okşadı, okşadı. Eli değen yerler hep siyah kaldı, diğer yerler ise ağardı.⁸⁵

7. Hz. Peygamberin Çocuk sevgisi

Yukarda anlatılan pek çok olay Hz. Peygamberin çocuk sevgisine açıkça tanıklık etmektedir. Buraya aldığımız şu tek olay da onun çocuklara olan ilgisini ve onların yetişmesinde izlediği yöntemi ortaya koyması bakımından oldukça manidardır:

Rafi’ b. Amr anlatır: Ben çocukken Ensarın hurma ağacını taşladım. Ensarî beni tutup Peygambere götürdü. O bana: “*Onların ağaçlarını niçin taşladın*” diye sordu. “*Açtım, yemek için*” dedim. “*Bir daha taşlama, altlarına düşenlerden ye. Allah seni doyurur ve sular*” buyurdu, sonra başımı sığadı ve “*Allahım, bunu doyur*” diye dua etti.⁸⁶ Bu olaydan şu sonuçları çıkarmamız mümkündür:

Hz. Peygamber, bir büyük adam gibi çocukla ilgileniyor, onu dinliyor, yapılan yanlışın sebebini soruyor, ona alternatif çözüm öneriyor, sonra yakın ilgi gösterip, ona dua ediyor. Hemen cezalandırma, azarlama, ürkütme ve dışlama yoluna gitmiyor. Çocuğun en fazla muhtaç olduğu sevgi ve ilgiyi ondan esirgemiyor. Bir baba şefkatiyle ona yaklaşıyor ve yararlı bir insan olarak topluma kazandırıyor. Hz. Peygamberin bu davranışı kendisini oldukça etkilemiş olmalı ki olayı, başından geçen kişi Rafi’ yıllar sonra anlatıyor.

Sonuç

Çok yönlü bir insan olan Hz. Peygamber, yaşadığı hayatıyla her konuda olduğu gibi, akrabalık ilişkilerinde de en güzel örnekleri sunmuştur. O, örnek yaşayışıyla Yüce Allah’ın Kur’ân’da belirlediği ölçülerin pratiğini göstererek onların nasıl uygulama sahasına konulacağını net bir biçimde ortaya koymuştur. Onun peygamber olmadan önceki hayatı da, sonraki hayatı da dün olduğu gibi bugün de insanlığı aydınlatacak güzelliklerle doludur.

Peygambere inanmak ve onu sevmek Müslümanlığın temel şartlarından biridir. Bir Müslüman olarak gerçek anlamda Peygambere inanmak, onu doğru bir biçimde tanımak, ona sevgi ve saygı göstermek, onu örnek alarak ahlâkıyla ahlâk-

⁸⁵ Köksal, age, X, 235-236.

⁸⁶ Tirmizî, Buyu’ 54; İbn Mâce, Ticarât 67.

lanmakla mümkündür.

Akraba ilişkilerinde de en güzel, içten ve canlı örnekleri biz, Hz. Peygamberin hayatında bulmaktayız. O diğer bütün insanlara olduğu gibi, kan bağı ve evlilik bağlarıyla oluşan akrabalarına da gereken ilgi, sevgi ve saygıyı her zaman göstermiştir. Onların maddî ve manevî yönleriyle ilgilenmiş, onlara yardım etmiş, onların doğru yola gelmeleri, iyi bir Müslüman olarak dünya ve âhîret sadetine erebilmeleri için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Hayatlarında olduğu gibi, ölümlerinden sonra da yakınlarını dua ve güzelliklerle anarak en güzel vefa örneğini sunmuştur.

O, vefalı bir eş, aile fertlerinin seviyelerine inen mütevazı ve sevecen bir baba, doğrularından asla taviz vermeyen kararlı bir şahsiyetti. O, yönlendirici söz ve davranışlarıyla örnek bir çocuk, örnek bir aile reisi/eş/baba/dede ve örnek bir akraba olarak bizlere ışık tutmaya devam etmektedir.